

International Criminal Court. [Online]. Available: <http://www.legal-tools.org/doc/101cb8/>

5. Prosecutor v. Germain Katanga, (ICC-01/04-01/07), Judgment pursuant to article 74 of the Statute, TC, 7 March 2014. International Criminal Court. [Online]. Available: <https://www.legal-tools.org/en/doc/f74b4f/>
6. Prosecutor v. Germain Katanga, (ICC-01/04-01/07), Annex I – Minority Opinion of Judge Christine Van den Wyngaert, TC, 7 March 2014. International Criminal Court [Online]. Available: <http://www.legal-tools.org/doc/9b0c61/>
7. Prosecutor v. Germain Katanga, (ICC-01/04-01/07), Concurring opinion of Judges Fatoumata Diarra and Bruno Cotte, 13 March 2014. International Criminal Court. [Online]. Available: <http://www.legal-tools.org/doc/d6e47f/>
8. Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, (ICC-02/05-01/09-73), Judgment on the appeal of the Prosecutor against the «Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest against Omar Hassan Ahmad Al Bashir», AC, 3 February, 2010. International Criminal Court. [Online]. Available: <http://www.legaltools.org/doc/9ada8e/>
9. Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo, (ICC-01/04-01/06), Judgment on the appeal of Mr Thomas Lubanga Dyilo against his conviction, Appeals Chamber, 1 December 2014. International Criminal Court. [Online]. Available: <http://www.legaltools.org/en/doc/585c75/>

Ключові слова: стандарт доказування, поза розумним сумнівом, міжнародний кримінальний суд, міжнародні кримінальні суди ad hoc.

Key words: standard of proof, beyond reasonable doubt, international criminal court, international criminal tribunals ad hoc.

СТОЯНОВ МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук, доцент*

СИДОРЧУК ВЛАДИСЛАВ ВАСИЛЬОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності*

ОЗНАКИ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СЛІДЧОГО У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

Зазвичай, кримінальна процесуальна характеристика слідчого включає констатацію наявності або відсутності таких кримінально-процесуальних властивостей процесуального статусу слідчого як процесуальна самостійність і процесуальна незалежність слідчого. Процесуальна самостійність є категорією ретельно дослідженою на відміну від процесуальної незалежності, можливо це пов'язано із ототожнен-

ням цих категорій, однак у практиці ЄСПЛ часто під час характеристики ефективного та прозорого розслідування зустрічаються дефініції незалежності, незалежності слідчого, що свідчить про наявність відповідної категорії, як мінімум в контексті ЄСПЛ. З огляду на це здається необхідним дослідити ознаки процесуальної незалежності слідчого, які вказані у рішеннях ЄСПЛ для кращого розуміння відповідної категорії.

Для початку розглянемо окремі положення справи «Шевченко проти України» від 04.04.2006 (заява № 32478/02), у пункті 64 якої вказується: «у цьому зв'язку Суд визнавав, що якщо порушення права на життя або фізичну недоторканність спричинено не навмисно, позитивний обов'язок створити «ефективну судову систему» не передбачає обов'язкової вимоги порушити кримінальне провадження у кожній справі і може бути дотриманий, якщо жертвам доступні цивільні, адміністративні або навіть дисциплінарні засоби захисту. Проте мінімальна вимога до такої системи полягає в тому, що особи, відповідальні за проведення слідства, мають бути незалежні від тих, які причетні до подій, які розслідуються. Мається на увазі ієрархічна або інституційна незалежність, а також практична незалежність» [1]. З огляду на відповідне положення, можна виділити наступні ознаки незалежності слідчого:

- незалежність слідчого від тих, які причетні до подій, що розслідуються;
- наявність ієрархічної незалежності, яка характеризується відсутністю підпорядкування між слідчим і особами причетними до подій, що розслідуються;
- наявність інституціональної незалежності, яка характеризується відсутністю підпорядкування між державними органами, в яких працює слідчий і особи причетні до подій, що розслідуються;
- наявність практичної незалежності – відсутність залежності діяльності слідчого і забезпечення його процесуального статусу від осіб причетних до подій, що розслідуються.

Відповідні положення практично використовуються у наступній оцінці ЄСПЛ фактичних обставин: «суд звертає увагу на те, що початкове розслідування факту смерті було розпочато швидко, декількома годинами пізніше, ніж відбулась подія. Проте воно не відповідало вимозі незалежності, оскільки орган дізнання – командуючий Сполучення – був представником органу, який міг мати причетність до події. Лейтенант Г, офіцер Сполучення, призначений командуючим Сполучення для проведення розслідування, здійснив обшук квартири А.Ш. та допитав свідків. Він залишався керуючим дізнання, поки не приїхав слідчий з військової прокуратури. Після цього він провів більшість допитів свідків за дорученням слідчого. Суд зазначає, що лейтенант Г. діяв під юрисдикцією командуючого Сполученням, отримуючи він нього накази щодо здійснення провадження, як і щодо своєї повсякденної діяльності. Таким чином, вимога незалежності не була додержана» [1]. З огляду на відповідне положення, можна виділити наступні ознаки незалежності слідчого:

– відсутність навіть підозри щодо можливої причетності керівника правоохоронного органу, де працює слідчий до розслідуємої події (ієрархічна незалежність).

Також заслуговує уваги наступне положення: «що стосується слідчих з військової прокуратури, Суд вирішує, що їх незалежність також не була забезпечена. Хоча вони не підпорядковувались Сполученню, але залишалися військовими, які мали додержуватись військової дисципліни. Вони могли опинитись під тиском вищестоящих офіцерів, оскільки мали порівняно низький ранг. Перший слідчий, капітан С., здавалось, не мав жодних сумнівів щодо офіційної версії події, коли 5 жовтня 2000 року (тобто до винесення висновків експертів щодо огляду тіла та передсмертної записки) він повідомив заявника про свою впевненість щодо самогубства А.Ш.» [1]. З огляду на відповідне положення, можна виділити наступні ознаки незалежності слідчого:

– відсутність можливих як ієрархічної, так і відомчої залежності слідчого від особи або організації можливо причетної до подій, що розслідуються.

Важливим є положення, в якому зазначене наступне: «до того ж деякі частини розслідування не відповідають мінімальній вимозі щодо незалежності. Зокрема, частина показань свідків, а саме – показання співкамерників Ольги Біляк, були відібрані посадовими особами установи, які безпосередньо мали відношення до справи. Органи прокуратури не доклали жодних зусиль для того, щоб повторно допитати цих осіб або перевірити достовірність їхніх показань яким-небудь іншим чином. Це видається особливо вражаючим, якщо зважити на той факт, що ці показання виявилися схожими одне на одного, хоча давали їх вісім різних осіб» [2]. З огляду на відповідне положення, можна виділити наступні ознаки незалежності слідчого:

– розмежування і відсутність залежності осіб, які розслідують порушення осіб, що розслідували порушення від осіб, що розслідували порушення.

Враховуючи вищезазначене, необхідне виділити наступні ознаки незалежності слідчого, які в різних формах закріплені в окремих рішеннях ЄСПЛ:

– незалежність слідчого від тих, які причетні до подій, що розслідуються;

– наявність ієрархічної незалежності слідчого;

– наявність інституціональної незалежності слідчого;

– наявність практичної незалежності слідчого;

– відсутність навіть підозри щодо можливої причетності керівника правоохоронного органу, де працює слідчий до розслідуємої події;

– відсутність можливих як ієрархічної, так і відомчої залежності слідчого від особи або організації можливо причетної до подій, що розслідуються.

– розмежування і відсутність залежності осіб, які розслідують порушення осіб, що розслідували порушення від осіб, що розслідували порушення.

Список використаних джерел:

1. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шевченко проти України» від 04.04.2006 (заява № 32478/02). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_012#Text (дата звернення: 29.05.2022)
2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кац та інші проти України» від 18.03.2009 (заява № 29971/04). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_485#Text (дата звернення: 30.05.2022)

Ключові слова: слідчий, незалежність слідчого, ЄСПЛ.

Key words: investigator, independence of the investigator, ECtHR.

ШИЛІН ДЕНИС ВІКТОРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук, доцент*

СМИРНОВ МАКСИМ ІВАНОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ПИТАНЬ ПРО НЕДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Досі розповсюдженим явищем є нехтування правами людини, приписами законодавства та збирання доказів недопустимими шляхами, які в подальшому стають фундаментом для обвинувачення та визнання винності особи.

Законність, верховенство права, положення п. 2, 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, які закріплюють право на справедливий суд, право на захист, презумпцію невинуватості, змагальність сторін кримінального провадження й рівність засобів доказування, інші права, свободи та законні інтереси учасників кримінального провадження, закріплені в Конституції України, міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України гарантуються інститутом допустимості доказів. Зазначений інститут має на меті забезпечити захист особи від будь-яких проявів зловживання владою, виконання завдань кримінального провадження та в результаті ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого